

економічного інституту в 30-х роках минулого століття може бути цікавою для фахівців, що вивчають історію харківських вишів, а також для родичів тих осіб, що зображені на фотокартках в альбомі.

Список літератури

1. Харківський інститут народного господарства. URL:<https://uk.wikipedia.org/wiki>
2. Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця. URL:<https://uk.wikipedia.org/wiki>
3. Харківський інститут фінансів Київського національного торговельно-економічного університету. URL:<https://s-osvita.com.ua/obuchenie-v-ukraine/universitety-akademii-instituty-spravochnik/item/kharkivskij-institut-finansiv>

УДК 635.654:[631.53.048:631.559]

Поташова Л. М., канд. с.-г. наук, доцент, Дімов В. Д., аспірант
Державний біотехнологічний університет
e-mail: potashova124@gmail.com

ВПЛИВ НОРМИ ВИСІВУ НА ВРОЖАЙНІСТЬ ВІГНИ ПРОМЕНИСТОЇ

Постановка проблеми. У сучасних ринкових умовах значна увага приділяється вирощуванню зернобобових культур. Вони є головним джерелом найдешевшого, екологічно чистого та збалансованого за амінокислотами білка. Особливою популярністю нині користуються зернобобові культури нішового кластеру: квасоля, нут, сочевиця, чина тощо, які в повній мірі задовольняють потреби людини в продовольчому білку. Потепління клімату й подовження тривалості посушливих періодів під час вегетації рослин вимагає впровадження у виробництво нетрадиційних для лісостепової зони зернових бобових культур і може стати альтернативою вологолюбним культурам – гороху, вики, кінських бобів [1].

Однією з таких перспективних зернобобових культур в умовах Лісостепу України можуть стати види із роду вігна (*Vigna Savi*), які в посушливих агрокліматичних умовах можуть забезпечити виробництво харчового і кормового білка. До малопоширених видів вігни належать: кутаста, мунго та промениста. У виробництві вігна промениста (*Vignaradiata L.*) має назву маш зелений [2].

Основною перевагою вігни є висока посухостійкість, жаро- і солестійкість, що дає можливість вирощувати її як продовольчу, кормову та сидеральну культуру. Вона має й агротехнічне значення: гарний попередник для різних сільськогосподарських культур. У симбіозі з бульбочковими бактеріями здатна забезпечувати себе атмосферним азотом на 66-99%. Як сидеральна культура вігна залишає після себе від 80 до 120 кг/га біологічно фіксованого азоту [3].

Характерною особливістю рослин вігни променистої є те, що в їх

надземній масіне нагромаджуються нітроти, нітрати, радіонукліди та інші токсичні для здоров'я речовини. Важливо зазначити, що продукти із вигни променистої можуть знижувати вміст цукру в крові, тому вони є додатковим лікарським засобом для хворих на цукровий діабет. Насіння вигни променистої містить ізофлавіони – сполуки, що сприятливо діють на серцево-судинну систему та запобігають онкологічним захворюванням. Споживання страв із вигни покращує еластичність кровоносних судин, знижує тиск, пригнічує нагромадження онкологічних клітин і тромбоцитів. Крім того, у продуктах із вигни містяться біологічно активні речовини: ферменти, поліфенольні сполуки, вітаміни, мікроелементи тощо [4].

Вігна промениста походить із Південно-Східної Азії (Індія, Пакистан, Бангладеш). Наразі вона широко поширена в Японії, Кореї, Туркменістані, Таджикистані, Узбекистані та багатьох інших країнах Сходу. У промислових масштабах вигну променисту вирощують у Китаї, Індонезії, Таїланді, Філіппінах та інших країнах субтропічного поясу. Вирощують її також посушливих регіонах Південної Європи та США [5-6].

Ґрунтово-кліматичні умови України сприятливі для вирощування вигни променистої. Але, на жаль, у насмайже не проводяться наукові дослідження з розробки агротехнологій вирощування цієї рідкісної культури. Метою наших досліджень є встановлення оптимальної норми висіву на формування врожайності вигни променистої в умовах Східного Лісостепу України.

Виклад основного матеріалу досліджень. Експерименти проводили у 2024 р. на дослідному полі університету за сучасною методикою [7]. Сіяли вигнуу другій декаді травня широкорядним способом із міжряддями 45 см. Загальна площа ділянки – 14 м², облікова – 10 м². Застосовували такі варіанти норм висіву: 200, 300, 400, 500, 600 і 700 тис.шт./га. Повторність триразова. Упродовж вегетації спостерігали за настанням фенологічних фаз, визначали густоту рослин під час повних сходів і збиральної стиглості, брали зразки рослин для аналізу структури врожаю. Збирали врожай у першій декаді вересня роздільним способом через нерівномірне досягання: зрізали, підсушували й обмолочували. Результати досліджень представлені в таблиці.

Формування врожаю вигни променистої за різних норм висіву, 2024 р.

Норми висіву, тис.шт./га	Густота рослин, тис.шт./га		Кількість на одній рослині, шт.		Маса зерна, г		Урожайність, т/га
	сходів	повної стиглості	бобів	зерен	1000 шт.	однієї рослини	
200	190	160	15,3	121	59,2	7,16	1,15
300	280	210	14,3	112	57,9	6,48	1,36
400	370	250	14,0	108	56,3	6,08	1,52
500	460	290	13,5	103	55,1	5,62	1,65
600	550	320	13,4	98	54,3	5,32	1,70
700	640	340	13,0	91	52,8	4,80	1,63

Сходи з'явилися у третій декаді травня за середньомісячної температури

15,4 °С, що дорівнює багаторічній нормі, та сумарної кількості опадів 17,3 мм (середньомісячна норма – 49 мм). Густота сходів залежно від варіантів досліду коливалася від 190 до 640 тис. шт./га, польова схожість насіння – відповідно від 95,0 до 91,4 %. Тобто дефіцит опадів суттєво не вплинув на проростання насіння вігні. Середньомісячна температура червня становила 22, 5 °С, що на 3,3 °С вище за норму, а сумарна кількість опадів дорівнювала 49,3 мм (багаторічна норма – 59 мм). Тому ріст і розвиток рослин до початку цвітіння відбувався у відносно сприятливих кліматичних умовах.

У липні і серпні середньомісячні температури сягали відповідно 25,7 і 23,4 °С за кліматичної норми 20, 5 і 19,6 °С.. Оподи в ці місяці становили лише 18,5 і 7,0 мм за норми 71 і 56 мм відповідно. Такі погодні умови суттєво зменшили густоту і виживаність рослин у фазі збиральної стиглості, якіпо варіантах досліду коливалися відповідно в межах 160 – 340 тис. шт./га і 84,2 – 53,1 % із найменшими показниками за норми висіву 200 і найбільшими за норми висіву 700 тис. шт./га.

Аналіз структури врожаю показав, що зі збільшенням норми висіву насіння на одній рослині зменшується кількість бобів від 15,3 до 13,0 шт., зерен від 121 до 91 шт., маса 1000 шт. від 59,2 до 52,8 г, маса зерна від 7,16 до 4,80 г. Найвища врожайність вігні 1,70 т/га отримана за норми висіву 600 тис.шт./га, приріст порівняно з мінімальною нормою висіву становить 0,55 т/га.

Висновки. Отже, норма висіву 600 тис. шт./га за існуючих кліматичних умов є оптимальною, її зменшення чи збільшення непризводить до зростання врожайності вігні променистої.

Список літератури

1. Петрова О.О. Стан та перспективи вирощування нішевих бобових культур в Україні. Таврійський науковий вісник. Економіка. 2020. №1. С. 148–153.
2. Маш – золотиста квасоля. URL:https://agrotimes.ua/article/mash_-_zolitista_kvasolya/
3. Місніков М.С. Перспективи вирощування машу (*Vignaradiata* L.) на півдні України. Наукові пошуки молоді у XXI столітті: мат-ли міжнар. наук.-прак. конф. магістрантів і молодих вчених, 17 листопада 2022 р. Біла Церква, 2022. С. 9-11.
4. Бурба І.Є., Овчарук О.В. Ботаніко-біологічні особливості рослин вігні променистої (*Vignaradiata* L.). Тенденції та виклики сучасної аграрної науки в умовах війни: теорія і практика: мат-ли V міжнар. наук.-прак. онлайн конф., 25-27 жовтня 2023 р. Київ: НУБІП України, 2023. С. 59-60.
5. Бондарчук О.П., Рахметов Д.Б., Рахметова С.О., Вергун О.М. Рід *Vigna* L.: інтродукція та перспективи використання. Євроінтеграція екологічної політики України: мат-ли Третьої Всеукр. наук.-прак. конф., 20 жовтня 2021 р. Одеса., 2021. С. 187-190.
6. Головань Л.В., Станкевич С.В. Інтродукція роду *Vigna* Savі у Східному Лісостепу України. Кліматичні зміни та сільське господарство. Виклики для аграрної науки та освіти: збірник тез II міжнар. наук.-прак. конф., 10-12 квітня 2019 р. Київ – Миколаїв – Херсон: ДУ НМЦ «Агроосвіта», 2019. С. 28-32.

7. Методика наукових досліджень в агрономії. Ермантраут В.Р., Бобро М.А., Гопцій Т.І. та ін. Харків: ХНАУ, 2008. 63 с.

УДК 634.735-152.632 (477.54)

Пузік Л. М., д-р с.-г. наук, професор
Івакін О. В., канд. с.-г. наук, доцент, **Чернов К. К.**, аспірант
Державний біотехнологічний університет
e-mail: ludapusik@gmail.com, al.ivakin16@gmail.com

СОРТОВИЙ АСОРТИМЕНТ ЛОХИНИ В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Нішеві культури останнім часом частіше зацікавлюють аграріїв. Здебільшого це відбувається через кліматичні зміни.

Лохина – ягода, що кілька років тому була маловідома для більшості українців і далеко не кожен міг відрізнити її від чорниці – тепер вже заповнює вітчизняні ринки і припала до смаку цінителям солоденького.

Україна має суттєвий природно-кліматичний, логістичний, людський та виробничий потенціал для вирощування значного переліку ягідних культур та задоволення потреб як власного населення у повному обсязі, так і формування значних обсягів товарної ягідної продукції для експорту на світовий ринок.

За інформацією міжнародної асоціації виробників цієї культури, International Blueberry Organization (ІВА), станом на кінець 2022 р. площа насаджень лохини щиткової в Україні досягла 5500 га, а обсяги вирощування цієї ягоди перевищили 13 тисяч тонн. Тобто лише за десятиліття лохина щиткова перетворилася з нішевої культури, яка була відома лише деяким садівникам-аматорам, в одну з основних комерційних ягідних культур, яка за площами насаджень наразі поступається лише суниці садовій. Вже зараз лохина з малопоширеної культури перетворюється на одну з провідних. Сьогодні Україна входить у п'ятірку лідерів з виробництва лохини в Європі. Лохина має найбільші темпи зростання попиту у споживачів серед інших плодово-ягідних культур. А також українська лохина має високі експортні перспективи. Урожай лохини, за даними Держстату, зріс на 24% і склав 2,3 тис. тонн. Найбільші площі під лохиною розташовані у Житомирській (30%), Київській (20%), Волинській (4%), та Закарпатській (9%) областях [1, 2].

Відносно сортименту лохини, то за останнє десятиліття у світі було зареєстровано більше 340 унікальних сортів. Серед них найбільш комерційними відмічають Рідлі 1403 (Ridley 1403), відомий ще як Евріка (Eureka), Вентура Ventura), Блу Ріббон (Blue Ribbon), Рідлі 1111 (Ridley 1111) відомий як Опі (Opi). За період з 2009 по 2019 рр. сорти лохини було зареєстровано у 30-ти країнах світу, а також у Європейському Союзі. В Україні було зареєстровано 21 сорт, що розташувало її за цим показником на 12 місці. Лідерами реєстрації нових сортів стали США – 131 сорт, Австралія – 97 сортів, Чилі – 87 сортів